

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-13>

УДК 343.98

Падалка Л.О.

Національна академія внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ АНАЛІТИЧНОЇ РОЗВІДКИ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Анотація. У дослідженні наголошено на світовій проблемі злочинності та необхідності пошуку нових методів та моделей діяльності правоохоронних органів. Розкрито поняття, зміст та значення аналітичної розвідки у діяльності правоохоронних органів. Визначено, що аналітична розвідка є основою сучасної європейської моделі протидії злочинності – «поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою» (Intelligence-led Policing (ILP)). Проаналізовані наукові підходи до визначення аналітичної розвідки. Враховане значення і застосування розвідки у інших сферах суспільних відносин: сферах безпеки та оборони, як самостійного напрямку діяльності структур, які гарантують безпеку господарюючих суб'єктів. Сформоване єдине повне визначення «аналітичної розвідки» для його подальшого застосування у практичній діяльності правоохоронних органів.

Ключові слова: аналітична розвідка, аналітика, аналітична діяльність, правоохоронні органи, поліцейська діяльність.

Padalka Liliia

National Academy of Internal Affairs

THE CONCEPT OF ANALYTICAL INTELLIGENCE IN THE ACTIVITIES OF LAW ENFORCEMENT BODIES

Summary. The article under the headline the concept of analytical intelligence in the activities of law enforcement bodies speaks about analytical intelligence. It deals with the global problem of crime and the need to find new methods and models of activities of law enforcement authorities to prevent crime. The new model of activities of law enforcement authorities to prevent crime is Intelligence-led Policing (ILP). Intelligence-led policing: the cutting edge of modern law enforcement. It is a policing model built around the assessment and management of risk. Intelligence-led policing is not fully practised in Ukraine in the way it is in EU countries, but it does exist to a certain extent. Some units within the National Police of Ukraine operate according to some intelligence-led policing principles, but it is not yet part of the institutional culture of the police. It shifts the focus of policing from reactive to proactive and preventative, ensuring that crime fighters are “one step ahead” of criminals. Information comes to the police in various forms, but that information is useless on its own – it must be collated, analysed and disseminated. Intelligence-led policing really allows us to see the bigger picture, by identifying trends and patterns, by linking crimes, objects, persons, attributes, locations, and through criminal analysis. It was considered the approaches of scientists to the concept of analytical intelligence in the article. It was noticed that intelligence is used in the security and defense and security sectors of business entities. The analytical intelligence has its specific object of study, methodology, subject and circle of persons. The analytical intelligence is a process that involves planning and directing, collecting, evaluating, comparing, analyzing, distributing and re-evaluating information about suspects, criminals and their organizations. It influences decision-making in the field of combating and preventing crime. Successful implementation and application of new methods of criminal analysis are very useful for practice. The analytical intelligence is the basis of Intelligence-led Policing (ILP).

Keywords: analytical intelligence, analytics, analytical activity, law enforcement bodies, policing.

Постановка проблеми. Злочинність є тим негативним явищем, яке охопило майже усі сфери суспільного життя, сприяє дестабілізації політичної та економічної обстановки в країні, несе у собі реальну загрозу національній безпеці. У сьогоденнішніх реаліях організована злочинність виходить за межі територій окремих держав, набуває масового, динамічного і транснаціонального характеру. Видозмінюються методи, способи вчинення злочинів, моделі злочинної поведінки, вміння та навички злочинців. Організована злочинність є постійним предметом обговорення та об'єктом боротьби у світовому співтоваристві. Тому, особливої актуальності зараз набуває пошук нових прийомів, методів та моделей діяльності правоохоронних органів.

Найбільш поширеною та сучасною європейською моделлю протидії злочинності є «поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою» (Intelligence-led Policing (ILP)). В Україні Intelligence-led Policing (ILP) не використовується

в повній мірі так, як в країнах Європейського Союзу, вона є концепцією, що розвивається. І хоча певні підрозділи Національної поліції України працюють згідно з деякими принципами правоохоронної діяльності, керованої аналітикою, але на даний момент це явище не є частиною інституційної культури в поліції.

Зважаючи на зазначене, необхідність впровадження та забезпечення правового підґрунтя для функціонування в Україні цього новітнього методу боротьби зі злочинністю, впровадження його в повсякденну діяльність правоохоронних органів є зараз вкрай важливими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інформаційно-аналітичної діяльності правоохоронних органів, кримінального аналізу, кримінальної розвідки та їх значення для боротьби з організованою злочинністю досліджували С.В. Албул, О.М. Бандурка, О.Ю. Бусол, О.В. Влашок, В.С. Гуславський, О.Ф. Доложенков, В.В. Єрофеев, Ю.А. Задорожний, О.М. Заєць, О.Є. Корис-

тін, А.В. Махнюк, В.І. Мельник, А.В. Мовчан, В.А. Некрасов, Д.І. Никифорчук, А.С. Овчинський, Д.О. Пефтієв, С.В. Пеньков, І.В. Проценко, Б.Г. Розовський, С.В. Сеник, В.Ю. Струков, Д.Ю. Узлов, В.Г. Хахановський, О.Ю. Шостко, А.Ю. Шумілов та інші провідні науковці.

Зокрема, проблеми впровадження моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою (Intelligence-Led Policing/ILP) досліджено у праці Дж. Картера, С. Філіпса та М. Гайади́на «Впровадження слідчого поліцейського: застосування теорії вільного поєднання» [1].

Першим вітчизняним досягненням стало видання комплексного навчального посібника, довідника керівника поліції «Поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою ILP (Intelligence Led Policing)», підготовленого групою авторів – О.Є. Користінін, Д.О. Пефтієвим, С.В. Пеньковим та В.А. Некрасовим за заг. ред. Вербенського М.Г. [2]. Навчальний посібник є унікальним виданням, підготовленим за підтримки Консультативної місії Європейського Союзу в Україні науковцями Державного науково-дослідного інституту МВС України спільно з Управлінням кримінального аналізу Національної поліції України. У виданні концептуально визначено загальні засади та ключові елементи формування сучасної моделі поліцейської діяльності.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Натомість, слід констатувати, що питання інформаційно-аналітичної діяльності правоохоронних органів, кримінального аналізу, кримінальної розвідки, їх поняття, зміст, правова основа, етапи впровадження залишаються дослідженими не в повній мірі і потребують подальшого ретельного вивчення.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження підходів вчених науковців щодо поняття «аналітична розвідка» та формування єдиного повного визначення цього поняття для його подальшого застосування у практичній діяльності правоохоронних органів.

Виклад основного матеріалу. Великий тлумачний словник сучасної української мови тлумачить слово «розвідка» як дію з метою дізнатися шляхом розпитування або спостереження про кого-, що-небудь [3, с. 1043]. Словник української мови визначає розвідку як розвідувальну діяльність, яка здійснюється спеціальними засобами і методами з метою забезпечення органів державної влади розвідувальною інформацією [4, с. 63]. Інші тлумачні словники надають таку дефініцію: «Розвідка – збір відомостей про супротивника, у мирний час – за допомогою агентів, шпигунів, карт, планів, статистичних даних тощо; у військовий час – за допомогою дезертирів, полонених [5, с. 218].

Положення статті 1 Закону України «Про розвідувальні органи України» містить терміни «розвідувальна діяльність – діяльність, яка здійснюється спеціальними засобами і методами з метою забезпечення визначених законом органів державної влади розвідувальною інформацією, сприяння реалізації та захисту національних інтересів, протидії за межами України, у тому числі у кіберпросторі, зовнішнім загрозам національній безпеці України» та «спеціальна розвідка – ком-

плекс заходів і дій для добування, опрацювання і доведення розвідувальної інформації в інтересах підготовки та ведення (підтримки) операцій, бойових і спеціальних дій з використанням визначених способів добування відомостей, у тому числі встановлення конфіденційного співробітництва з особами за добровільною згодою» [6].

Слід зауважити, що наразі на розгляді у Верховній Раді України перебуває прийнятий за основу проект Закону «Про розвідку» (реєстр. № 2412-д від 15.01.2020), поданий народними депутатами України О.М. Завітневичем, А.Д. Арахамією та іншими, у якому під розвідкою пропонується розуміти «організаційно-функціональне поєднання визначених цим Законом розвідувальних органів та діяльності, яку вони здійснюють самостійно або у взаємодії між собою та з іншими складовими розвідувального співтовариства України з метою забезпечення національної безпеки і оборони України» [7].

На наш погляд, наведене вище визначення є дискусійним та потребує відповідного доопрацювання, зважаючи на те, що «організаційно-функціональне поєднання розвідувальних органів та їх діяльності» не розкриває належним чином зміст цього поняття.

Такі науковці, як Д.І. Никифорчук, О.Ю. Бусол і Г.М. Бірюков, під розвідкою розуміють діяльність уповноважених на те суб'єктів, що застосовують спеціальні засоби і методи з метою одержання інформації про задуми, плани й заходи супротивника, які потенційно або реально загрожують безпеці об'єктів захисту [8, с. 9]. А.Ю. Шумілов вважає, що розвідка – це проведення оперативними підрозділами комплексу оперативно-розшукових та інших заходів (у т. ч. аналітичних), спрямованих на випереджувальне отримання оперативно значущої інформації про задуми і плани організованих злочинних груп, злочинних організацій тощо [9; 10, с. 444].

Зауважимо, що поняття «розвідка» за своєю суттю широко застосовується у сфері безпеки та оборони, а також, як самостійний напрям діяльності структур, які гарантують безпеку господарюючих суб'єктів.

Предметом нашого дослідження є аналітична розвідка у криміналістичному розумінні.

Так, А.С. Овчинський стверджує, що оперативно-розшукова інформація створюється в результаті аналітичної діяльності. Саме зіставлення даних, фактів, обставин, відомостей породжує те, результатом чого є або розгадка складного криміналістичного завдання, або версія злочину, що вимагає перевірки, або навіть соціально-кримінологічна концепція, тобто той енергетичний імпульс, який лежить в основі прийняття рішень, дій, подальшого пошуку, розслідування, вивчення обставин справи або розвідувальних дій [11, с. 50–51].

О.Ф. Долженков розглядає аналітичну розвідку в інформаційному просторі як таку, що розвідує явища та об'єкти на підставі аналітичного опрацювання відомостей та фактів [12, с. 26].

На думку В.Г. Хахановського, аналітична розвідка – це спеціальний захід, призначений для вирішення оперативно-тактичних завдань з метою отримання нових чи додаткових знань про осіб, які становлять оперативний інтерес [13, с. 192].

Під аналітичною розвідкою І.В. Проценко розуміє пошук, систематизацію та аналіз розрізних даних з метою отримання оперативної значущої інформації [14, с. 169].

Як напрям оперативного-розшукової діяльності, що полягає у зборі, добуванні та комплексному аналізі оперативного-розшукової інформації, у тому числі з застосуванням інформаційних технологій, з метою отримання нових відомостей про злочинну діяльність осіб та груп, аналітичну розвідку визначають Д.Й. Никифорчук та О.Ю. Бусол [15, с. 16].

Ю.Ю. Орлов вважає, що аналітична розвідка – це метод оперативної роботи, який полягає у набутті нових знань про об'єкт чи явище на основі аналітичної обробки здобутої оперативного-розшукової інформації та даних про відомі факти [16, с. 43].

Є. Белоглазов, В. Горбачевський та С. Ніколаюк відносять аналітичну розвідку до основних напрямів інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ і вважають, що аналітична розвідка – це аналітичний пошук, що ґрунтується на результатах активного застосування первинної інформації, здобутої в результаті особистого пошуку, агентурної розвідки, оперативного впровадження тощо [16, с. 43].

А.С. Овчинський стверджує, що сучасна аналітична розвідка – це розвідка вже безпосередньо в інформаційному середовищі, отримання нових знань на основі аналізу зібраних, отриманих та здобутих відомостей і даних, які є результатом, як правило, не тільки добутої, але і попередньо обробленої і структурованої інформації [11, с. 51].

Аналітична розвідка, як вказує А.В. Мовчан, – це компонент розвідувальної діяльності, який полягає у виявленні, оцінюванні, прогнозуванні соціальних процесів, подій, заходів на основі відомостей, одержуваних здебільшого з відкритих джерел, а також здобуваємих агентурною чи технічною розвідкою. Для комплексної реалізації цих функцій використовується поєднання відповідних ідентифікаційних, діагностичних і прогностичних методик, повністю задіюються можливості інформаційних систем, завдяки чому аналітична розвідка перетворюється на своєрідну модель, що відображає характерні особливості всієї інформаційно-аналітичної роботи загалом [17, с. 61–62].

Вдалим є визначення розвідувальної аналітики, наведене у дослідженнях В.А. Некрасова, В.І. Мельника та О.Є. Користіна, відповідно

до якого це процес, що передбачає планування та спрямування, збір, оцінку, зіставлення, аналіз, розповсюдження та повторне оцінювання інформації про підозрюваних, злочинців та/або організації. Розвідувальна аналітика надає знання, які створюють можливість обрання правоохоронними органами проактивного підходу до реагування на дії правопорушників, тобто спроможність виявляти й розуміти наміри злочинних груп, які діють у межах їхньої юрисдикції. Після виявлення злочинних груп та ознайомлення з відповідними алгоритмами й принципами їхньої діяльності правоохоронні органи можуть розпочинати оцінювання поточних тенденцій у злочинному середовищі, прогнозувати їх розвиток і за певних умов запобігати майбутнім злочинам. Розвідувальна аналітика також надає знання, на яких базуються прийняті рішення й обираються відповідні цілі (суб'єкти, злочинні групи або підприємства) для ініціації розслідувань [18].

Слід погодитись, що розвідувальна аналітика – це процес формування знань, при чому вона обов'язково впливає на мислення того, хто приймає рішення [2, с. 35]. Розвідувальна аналітика надає інформацію, з урахуванням якої мають ухвалюватися рішення та визначатися відповідні об'єкти (окремі особи чи кримінальні угруповання) розслідувань. Хоча розвідувальна аналітика може використовуватися на допомогу розслідуванням, операціям спостереження та переслідування у кримінальних справах, вона також забезпечує правоохоронні органи можливістю ефективного використання своїх ресурсів, управління бюджетом [2, с. 15].

Висновки і пропозиції. Отже, аналітична розвідка – це процес формування знань, що передбачає планування та спрямування, збір, оцінку, зіставлення, аналіз, розповсюдження та повторне оцінювання інформації про підозрюваних, злочинців та/або організації, та впливає на прийняття рішень у сфері протидії та запобігання злочинності.

Аналітична розвідка відрізняється від інших видів розвідки своїми специфічними об'єктами, методами, прийомами, способами, цілями, завданнями дослідження та суб'єктами її проведення.

Аналітична розвідка у наведеному вище комплексному визначенні є підґрунтям «поліцейської діяльності, керованої розвідувальною аналітикою» (Intelligence-led Policing (ILP)), головною зброєю в арсеналі правоохоронних органів для нейтралізації та запобігання злочинності.

Список літератури:

1. Carter J.G., Phillips S.W., Gayadeen S.M. Implementing Intelligence-Led Policing: An Application of Loose-Coupling Theory. *Journal of Criminal Justice*. 2014. № 42. P. 433–442.
2. Користін О.Є., Пефтієв Д.О., Некрасов В.А. Довідник керівника поліції – поліцейська діяльність, керована розвідувальною аналітикою / ІЛР : навчальний посібник / за заг. ред. Вербенського М.Г. Київ, 2019. 120 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / упоряд. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь, 2004. 1440 с.
4. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства, за ред. І.К. Білодіда. Київ, 1970–1980. Т. 8. 927 с.
5. Албул С.В. Функціональне значення розвідувального циклу в оперативно-розшуковій діяльності органів внутрішніх справ. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 3. С. 216–219.
6. Про розвідувальні органи України : Закон України від 22 березня 2001 року № 2331-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-14>
7. Завітневич О.М., Арахамія Д.Г. проект Закону України «Про розвідку» (№ 2412-д від 15.01.2020). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67895
8. Аркуша Л.І., Саакян М.Б., Журавльов А.Ю. та ін. Основи оперативного-розшукової діяльності : навч.-метод. посібник. Одеса, 2013. 198 с.

9. Шумилов А.Ю. Оперативно-розыскная энциклопедия. Москва, 2004. 364 с.
10. Мовчан А.В. Поняття та сутність аналітичної розвідки як особливої форми інформаційно-аналітичної роботи в ОРД. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2012. № 3. С. 443–450.
11. Овчинский А.С. Информация и оперативно-розыскная деятельность : монография / под ред. В.И. Попова. Москва, 2002. 97 с.
12. Долженков О.Ф. Инновации – чинник оптимізації оперативно-розшукової діяльності. *Актуальні проблеми оперативно-розшукової діяльності. Вісник ЛАВС МВС ім. 10-річчя незалежності України*. 2003. Спец. вип. № 2. С. 23–34.
13. Хахановський В.Г. Інформаційно-аналітичне забезпечення оперативно-розшукової діяльності: основні поняття та нормативно-правова база. *Науковий вісник ЛІВС*. 2003. № 2(1). С. 191–195.
14. Проценко І.В. Розвідувальна діяльність як елемент забезпечення економічної безпеки України: поняття, види. *Науковий вісник НАВСУ*. 2003. № 4. Ч. 2. С. 162–173.
15. Никифорчук Д.Й., Бусол О.Ю. Проведення аналізу оперативно-розшукової інформації : монографія. Київ, 2010. 165 с.
16. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. / відп. редактори В.В. Коваленко, Є.М. Моїсєєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. Київ, 2010. Т. 6. 1128 с.
17. Мовчан А.В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції : навч. посібник. Львів, 2017. 244 с.
18. Некрасов В.А., Мельник В.І., Користін О.Є. Розвідувальна аналітика в системі правоохоронних органів. 2019. URL: <https://site.ua/vyacheslav.kovtun/20419/>

References:

1. Carter, J.G., Phillips, S.W., & Gayadeen, S.M. (2014). Implementing Intelligence-Led Policing: An Application of Loose-Coupling Theory. *Journal of Criminal Justice*, no. 42, pp. 433–442.
2. Korystin, O.Ye., Peftiiev, D.O., & Nekrasov, V.A. (2019). *Dovidnyk kerivnyka polityi – politysejs'ka diial'nist', kerovana rozviduval'noiu analitykoiu / ILP* [Intelligence-Led Policing/ILP]. Kyiv, 120 p. (in Ukrainian)
3. Busel, V.T. (2004). *Velykyj tлумachnyj slovnyk suchasnoi ukrains'koi movy* [Large explanatory dictionary of modern Ukrainian]. Kyiv, Irpin', 1440 p. (in Ukrainian)
4. Bilodid, I.K. (1970-1980). *Slovnyk ukrains'koi movy: v 11 t.* [Dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv, t. 8, 927 p. (in Ukrainian)
5. Albul, S.V. (2014). Funktsional'ne znachennia rozviduval'noho tsykladu v operatyvno-rozshukovij diial'nosti orhaniv vnutrishnikh sprav [Functional significance of the cycle playing in the operational-search activity of the Interior Previous]. *Pivdenoukrains'kyj pravnychyj chasopys*, no. 3, pp. 216–219.
6. Verkhovna Rada Ukrainy (2001). *Pro rozviduval'ni orhany Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 22 bereznia 2001 roku № 2331-III* [About the intelligence agencies of Ukraine and]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-14>
7. Zavitnevych, O.M., & Arakhamia, D.H. (2020). *Proekt Zakonu Ukrainy «Pro rozvidku» (№ 2412-d vid 15.01.2020)*. [About intelligence]. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67895
8. Arkusha, L.I., Saakian, M.B., Zhuravlov, A.Yu. ta in. (2013). *Osnovy operatyvno-rozshukovoi diial'nosti* [Basics of operative-search activity]. Odesa, 198 p. (in Ukrainian)
9. Shumylov, A.Yu. (2004). *Operatyvno-rozysknaia entsyklopediya* [Operational search encyclopedia]. Moscow, 364 p. (in Russian)
10. Movchan, A.V. (2012). Poniattia ta sutnist' analitychnoi rozvidky iak osoblyvoi formy informatsijno-analitchnoi roboty v ORD [The concept and scientific analysis of roses, as well as special forms of information-analytical robotics in the field of search]. *Naukovyj visnyk L'vivs'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seria iurydychna*, no. 3, pp. 443–450.
11. Ovchynskij, A.S. (2002). *Ynformatsyia y operatyvno-rozysknaia deiatel'nost'* [Information in operational investigative activities]. Moskva, 97 p. (in Russian)
12. Dolzhenkov, O.F. (2003). Innovatsii – chynnyk optymizatsii operatyvno-rozshukovoi diial'nosti [Innovation is a factor in optimizing search operations]. *Aktual'ni problemy operatyvno-rozshukovoi diial'nosti. Visnyk LAVS MVS im. 10-rihchia nezalezhnosti Ukrainy*, no. 2, pp. 23–34.
13. Khakhanovskij, V.H. (2003). Informatsijno-analitchne zabezpechennia operatyvno-rozshukovoi diial'nosti: osnovni poniattia ta normatyvno-pravova baza [Information-analytical specialized operation-standard-search activity: basic concepts and legal framework]. *Naukovyj visnyk LİVS*, no. 2(1), pp. 191–195.
14. Protsenko, I.V. (2003). Rozviduval'na diial'nist' iak element zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: poniattia, vydy [Intelligence as an Element of Ensuring Ukraine's Economic Security: Concepts, Types]. *Naukovyj visnyk NAVSU*, part 2, no. 4, pp. 162–173.
15. Nykyforchuk, D.J. (2010). *Provedennia analizu operatyvno-rozshukovoi informatsii*. [Carrying out the analysis of operative-search information]. Kyiv, 165 p.
16. Kovalenko, V.V., Moiseiev, Ye.M., Tatsij, V.Ya., & Shemshuchenko, Yu.S. (2010). *Mizhnarodna politysejs'ka entsyklopediia: u 10 t.* [International Police Encyclopedia]. Kyiv, t. 6. 1128 p. (in Ukrainian)
17. Movchan, A.V. (2017). *Informatsijno-analitchna robota v operatyvno-rozshukovij diial'nosti Natsional'noi polityii* [Informational-analytical work in the operative-search activity of the national police]. L'viv, 244 p. (in Ukrainian)
18. Nekrasov, V.A., Mel'nyk, V.I., & Korystin, O.Ye. (2019). *Rozviduval'na analityka v systemi pravookhoronnykh orhaniv* [Intelligence analytics in the law enforcement system]. URL: <https://site.ua/vyacheslav.kovtun/20419/>